

POMOCNÍCI V DOMÁCNOSTI – ÚVOD

Vystavené exponáty – Pomocníci v domácnosti, doplnené textovými informáciami, zavedú v každej oblasti domácich prác percipientov najprv do čias, keď sa o elektrine nevedelo a známe prostriedky na výkon domácich prác využívali výlučne ľudskú silu. Jednoduché pracovné náradie, používané až do 19. storočia, bolo zhotovované remeselnícky. Progres priniesla priemyselná revolúcia. Nastupujúci priemysel zlacnil výrobu a snahou o rozšírenie odbytíšť prispieval k sprístupneniu pomôcok do všetkých domácností. Od konca 19. storočia nastúpila do pokrokových domácností mechanizácia. Vo väčších mestách začal byť zdrojom energie plyn, ktorý slúžil na mestské osvetlenie a do domácností sa dovádzal rúrkovým rozvodom, s využitím na svietenie, plynové ohrievače a sporáky. Do prvých chladničiek roznášal ľad po domoch ľadár, do vykurovacích telies sa vkladali štvorhranné nádoby na ohrev vody. Osvetlenie sviečkami nahrádzali petrolejové a plynové lampy. Mechanizáciu pred nástupom elektrifikácie na výstave dokladá okrem osvetľovacích a vyhrievacích telies i kuchynské náradie, či človekom poháňané stroje na pranie, žehlenie, šitie...

Zlom, ktorý priniesol objav elektriny a všeobecná elektrifikácia, sa odrazil v celkom inom, novom spôsobe práce, i v domácnostiach. Éra elektriny je prezentovaná zástupcami elektrospotrebičov od prvej polovice 20. storočia, kedy nastupovali na nečakane úspešnú púť, až po zariadenia vyvinuté za ďalšie polstoročie, sporadicky sa zjavujúce ešte dodnes v domácnostiach starých rodičov.

Však doteraz sa nie všetky domáce pomôcky používajú elektrické, hlavne pri kuchynských prácach. Neraz i v prípade, že takéto existujú, ľudia ostávajú pri obľúbenej klasike, či dokonca sa vracajú k starším typom. Najbežnejším reprezentantom takéhoto náradia sú obyčajné hrnce. Najprv keramické, potom z viacerých druhov kovov s rôznorodou povrchovou úpravou a napokon niekoľko foriem elektrických hrncov. Všeobecne sa však nepresadili a pri niektorých druhoch prípravy jedál sa spotrebitelia radi vracajú ku keramike. Výstava sa venuje zmenám, ktoré sprevádzali vývoj rôznych druhov kuchynských pomôcok a poukazuje na využitie starých osvedčených spôsobov v novších nástrojoch s príbuzných zameraním. Napríklad šľahač na šľahačku pracuje na rovnakom princípe ako dávna maselnica (na hornej Nitre zvaná zbonka) na mútenie masla.

Vystavené predmety demonštrujú dejinné súvislosti vývoja prostriedkov, ktoré mali uľahčiť a zjednodušiť práce, zabezpečiť žiadaný chod domácností, jej vyhriatie, osvetlenie, prípravu stravy, čistotu príbytku i používaných textílií. Bližšie ich zrod a nástup osvetľujú textové banery, kde záujemcovia zistia, čo predchádzalo a viedlo k ich vzniku a vývinovým zmenám. Pre detských návštevníkov sú pripravené predmety z domácností, ktoré už nepoznajú, aby si mohli overiť, s čím robili ich predkovia a porovnať súčasných a voľakedajších pomocníkov.

Otázka:

Na výstave sú dva predmety z 19. storočia s presným datovaním – džbán a piest. Z ktorých rokov sú?